

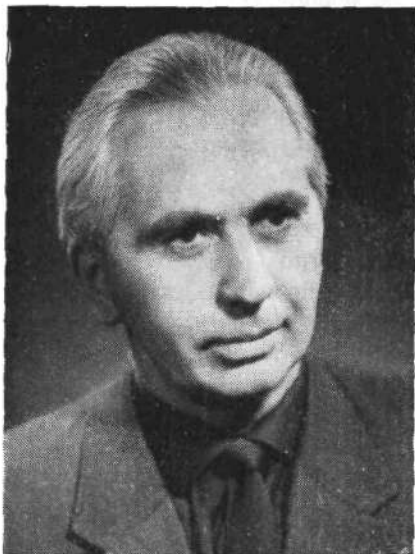
To se dogaja na majhnih krpah zemlje
ob redkih sončnih žarkih,
ki se prikraejo čez strehe
in kmalu spet ugasnejo za strehami.
Tako namreč zraste tulipan —
rdeči tulipan v vetru,

ki mu bo v nekaj dneh
razčesal krono
in razmetal cvetne liste
po sprani zemlji,
da bo samo golo steblo
z zvezdnatim pestičem
štrlelo kvišku
in se upiralo vetru.

Ampak v zemlji je skrita čebulica
in v sebi hrani nov cvet —

rdeči tulipan v vetru.

Zemlja in
čas
sta njegova
gospodarja.

Janez
Švajncer

Franciškov krogi

Francišek je hotel dosledno priti vsaki stvari do dna in se nikakor ni zadovoljil samo s polovičarstvom. Toda poseči je treba nazaj v njegovo osebno zgodovino, da bo osvetlitev značaja popolnejša.

V vojni so v taborišču delali poskuse na njem, uporabili so ga za živega kunca, kakor to počno s kunci zdravniki v miru. Vcepili so mu klice trebušnega tifusa, kolere in griže. Preskuse je »srečno« prestal,

kot so izjavili zdravniki, in tako ozdravljen je dočakal današnji dan. Tu so se pričele težave z njim oziroma z njegovim vedenjem. Dobil je zdrav-

niško potrdilo, da okolici ni nevaren, le posledice čuti, ki jih je spoznati v njegovi nepresodnosti, to pomeni, da sam ne more odločati o sebi. Zato so mu dali varuha, ki naj skrbi in odgovarja za njegovo osebno varnost. Izbrali so mu sestro, s čimer se sam ni strinjal, ne da bi to kakor koli tudi utemeljil, je pa pristal, ko so mu povedali, da bo to njemu v prid.

Frančiškova sestra je imela dovolj skrbi sama s seboj, zato ni utegnila paziti še na brata. Tudi to so uredili. Dogovorili so se z njo, da pošljejo njenega brata v zavod za duševno bolne. Tam je ostal pet let. Pričakovati je bilo, da bo njegova sestra medtem uredila svoje zakonske težave. Tako je namreč izjavila, ko bi morala postati varuhinja svojega brata Franciška. Pet let je minilo, kljub temu pa ni uredila tega. Ker se je Francišek v zavodu za duševno bolne umiril, kakor so zatrдили zdravniki, je morala prevzeti dolžnost nad njim, upoštevajoč predlog, ki so ji ga dali pred bratovim odhodom v ta zavod. Tako je prišel v njeno stanovanje. Kazalo je, da je problem rešen v splošno zadovoljstvo in da z njim ne bodo več imeli težav. Upanje je bilo varljivo, kajti njegova sestra je menila drugače.

Poglejmo, ali so bili njeni pomisleki utemeljeni.

Frančišek se je zadovoljil s posteljo v kuhinji. Ni se mogel pritožiti, da mu manjka prostora in sonca. Kuhinja v stanovanju je mejila z vhodom na jug, z oknom na sever in zahod, tako da je premogla sonce od trinajste do petnajste ure pozimi in od enajste do osemnajste poleti. Zastran tega se Francišek ni pritožil, saj je imel sonca več kot dovolj. Upoštevati je namreč treba njegovo nagnjenost do poležavanja in spanja. Pozimi je legel nekoliko po kosilu, poleti ga je spanec premagal že pred tem. Tudi to ni bil razlog, da bi se moral pritožiti.

Začelo se je prav na osnovi med odnosi: sestra—brat. Nikakor ni soglašal, da mu je sestra svetovala, kako naj bi se vedel. Pojezilo ga je, ko mu je rekla, naj bi ne ostajal samo v kuhinji. Priporočila mu je sprehode v bližnjo okolico. Njena namera je bila popolnoma sprejemljiva, saj se je takoj za hišo pričel travnik, ki je segal do hriba, do katerega je bilo kakšnih deset minut hoda. Francišek je odklonil ta sestrin predlog. Preprosto se mu je uprlo, da bi mu ona pojasnjevala, kako naj živi, ko je vendar sam razločno videl skozi kuhinjsko okno ta travnik in za njim hrib.

Tako sta se začela prepirati. Sosedje niso slišali njunih prerekanj in Franciškovih ugovorov. Kljub temu je Francišek vrgel sestri v obraz, da ne mara njenih nasvetov, ki sploh niso to, ampak so njena sebičnost. Očital ji je tudi, da se zelo moti, če si misli, da se bo znašala nad njim tako, kakor se je poprej nad svojim možem, drznil se je celo reči, da se ji ne čudi, ker jo je bivši mož prav zaradi tega zapustil. To je njegovo sestro razjezilo in na vrat na nos je uredila na odločilnem mestu, da so Franciška poslali v dom počitka.

Frančišek je v domu počitka kupal jezo na sestro, ki mu je to skuhalo. Ni ji sporočil tega in tudi vodstvu doma ni dal vedeti, da ne soglaša s tem ukrepom. Prilagodil se je hišnemu redu, vstajal kakor drugi, jedel kakor oni in molčal kakor oni, v resnici pa se ni mogel pomiriti z novim položajem, v katerem se je znašel. Za to spremembo je dolžil predvsem sestro. V sebi

ji je želel vse najhujše. Bilo mu je popolnoma vseeno, če bi nenadoma umrla, celo pripravljal se je na pogreb in si rekel, da se ne bo preoblekel v črno obleko. Niti ni pomislil, da ne premore take obleke. Obenem si je tudi dopovedoval, da ne sme nikomur črhniti o tem, če bo, bo moral ostati za vekomaj med temi stenami, ki mu niso bile niti malo všeč.

Ker se je lepo vedel, je uprava doma po treh mesecih poslala pismo njegovi sestri in ji med drugim sporočila, da Frančiška toplo priporoča. Omenila je, naj ne bi pozabila, da je on navsezadnje njen čistokrvni brat in da bo s svojim razumevanjem pomagala rešiti druge ljudi, ki nimajo svojcev in torej nadvse potrebujejo pomoč skupnosti.

Frančiškovo sestro je prispelo pismo raznežilo, ni si pomišljala, najela je avto in se nemudoma odpeljala po brata in ga tudi odpeljala domov, njegova varuhinja je že tako bila poprej, s to gesto pa je samo potrdila, da je nanj sestrsko navezana.

Prva večerja je bila izdatna za Frančiška, raznežil se je in priznal sestri, da brez nje ne more živeti. Dodal je, da si bo za večno zapomnil te mesece, ko je ni ne videl in ne čutil ob sebi. Sestra je pogledala vprašujoče, ampak to ga ni motilo, saj ji je povedal dovolj razločno, da je bratovsko navezan nanjo.

Zdelo se je, da je bil rešen problem s Frančiškom. Tudi sosedje so si pritrjevali, da je Frančiškova sestra zelo človeška, kar je pokazala s tem, da se je z avtom odpeljala ponj. Mogoče je padla senca nerazumevanja le zaradi pripombe, ki jo je dala najbližja soseda Francka, ki je rekla, da na to nič ne da, na to namreč, da so bratje lahko na videz najboljši, v resnici pa potuhnjeni. Tedaj ni bilo dokazano, da je kakor koli uganila pravo, kajti Frančišek in sosedje so bili še vse preveč pod vtisom tega ponovnega srečanja z njegovo sestro.

Tudi v naslednjih dneh je ostalo sožitje med njima, Frančišek je vstajal, jedel, se sprehajal, počival in spal, kakor to počno natančni ljudje.

Videvali so ga na travniku, ki pelje tja pod hrib, kjer je lovil metulje in pripovedoval radovednežem, da to pomaga utrjevati telo. Tisti, ki tega niso delali, so zmajevali z rameni in ugovarjali, češ da njegova izjava ni nobena atomska bomba. Pripomnili so, da človek lahko hodi in teka po mili volji, odvisno je pač od njegove vzdržljivosti. Frančišek se ni zmenil za njihove pripombe, njegovo sestro pa so vznemirile, ker jih ni pričakovala in ker jih je razumela drugače, toda ker so sosedje ponavljali te ugotovitve, se je sprijaznila z njimi.

Mir je trajal do tistega dne, ko se je na travniku pojavil lisasti bik. Frančišek ga ni priklical, da se mu je postavil na pot, krivda tudi ni zadela hlevarja državnega posestva. Lisasti bik je premočno nategnil verigo, s katero je bil privezan k jaslim, in jo sam ucvril na travnik. Naključje je hotelo, da se je tam prav tedaj pojavil Frančišek, zarjul je na pol po živalsko in že to je zaleglo, da je sestra spremenila o njem svoje mnenje. Rekla je sosedu, da bo morala nekaj storiti, soseda je to sporočila svojemu možu in ta naslednjemu sosedu, ki je bil v službi na socialnem oddelku občine.

Tako se je zgodilo, da so Franciška odposlali kot družbeno nevarnega v zavod za duševno bolne.

Francišek je ostal v tistem domu pet let. Nihče ni pisal dnevnika, kako se je vedel v tem smislu, ali je okolici nevaren ali ne. Dežurni zdravniki so sicer omenjali, da ta pacient neverjetno pogosto preklinja, vendar mu tega niso šteli preveč za zlo zaradi navad drugih pacientov. Menili so, da je preklinjanje sestavni in nujni del sedanjega časa.

Franciška so zdravili s prijaznimi nagovori o pomenu človeka na tem planetu, kot o bitju, ki je s svojim razumom dvignjeno nad živali, in z injekcijami, za katere so trdili, da so najnovejši in najbolj zanesljivi izsledki medicine. Niso dognali, ali so blagodejno vplivale na Franciškovo počutje ali so mu zapele kakšen predalček v možganih. Izkazalo se je le, da Francišek ni odobral tega načina zdravljenja, namreč, da ga preskušajo na njegovem telesu. Preprosto je izginil iz zavoda. Poizvedovali so za njim, a ne tako kot Interpol. Francišku je bilo to preganjanje prihranjeno in pobegnil je samo k svoji sestri. Zjokal se je pred njo in ji zatrdil, da je popolnoma zdrav in naj si nikar ne misli, da ji bo še kdaj povzročil težave. Takšno priznanje razneži vsakogar, tako je tudi njegovo sestro, ki je brata objela in mu v kuhinji odgrnila posteljo. To ni bilo nič nenavadnega, kaj naj bi storila sicer, saj so mu jo postavili za varuhinjo. Takoj je odhitela na socialno skrbstvo in sporočila njegovemu vodstvu, da je pripravljena prevzeti vso odgovornost za svojega ubogega brata. Ugodili so ji in s tem potrdili, da upoštevajo varuštvo dejansko in ne le na papirju, kakor to in podobno v mnogih primerih trdijo zlobni in nepoučeni jezikači.

Francišek se je najedel za tisto in še za naslednje štiri ure. Spat se ni odpravil, ker si je glede tega v zadnjih petih letih nabral neizčrpno zalogo. Čez štiri ure je spet jedel, kar je ponovil še naslednje tri dni. Njegova sestra ni bila vraževerna, ji je pa to kljub temu zadoščalo in si je rekla: Nak, s tem me ne boš uničil na tem svetu. Takoj je zaprla jedilno shrambo, hladilnika ni imela, ker ga je odpeljala v servis. Francišek je opazil njeno ihto in hotel na silo odpreti jedilno shrambo. Izkazalo se je, da je bila narejena iz trpežnega lesa, saj ni popustila pod njegovimi prsti, ki si jih je odrgnil do krvi. Ker si jih je obrisal v srajco, je najbližja soseda postala pozorna in je takoj povedala svojemu možu, kar je bila videla. Njen mož se niti malo ni pomišljal, sporočil je naprej na odločilno mesto, češ da se v tej hiši dogaja to in to.

Socialna delavka je prišla takoj, ko je opravila drugo delo na terenu. Franciškove krvave srajce ni videla, kajti tedaj jo je že slekel in zamenjal s pižamo. Kljub temu je nezaupljivo pogledovala njegovo sestro in ji dala vedeti, da ona odgovarja za svojega brata, in ponovila, naj nikar ne pozabi na to veliko odgovornost, zakaj v nasprotnem primeru bo odgovarjala pred oblastjo. Franciškova sestra je izstrelila iz sebe kot iz topa, da predobro ve, kaj pomenijo te bogokletne besede in da ne dovoli, dokler bo živa, da bi jo kdo vlačil po zobeh, četudi je prizadeta oseba njen najbližji človek. Do spora med njima ni prišlo, ker je socialna delavka odšla in še med vrati

ponovila, da je prišla samo po službeni dolžnosti in da sploh ne dvomi o njeni skrbi za brata.

Do razprtije med Frančiškom in njegovo sestro je priklopelo tisto uro, ko je Frančišek zahteval šestdeset sivcev ali šest rdečih. Ta denar je imela njegova sestra, vsoto namreč, ki jo je dobil vsak mesec od socialnega zavoda. Po odločbi mu je pripadalo še več, toda ker so mu že poprej izplačali več, je moral tisto vračati, še slišal jih je, kakor da se je on zmotil v računanju in ne oni, tako da mu je vsak mesec ostal zgoraj omenjeni znesek.

Ni spraševal sestre, zakaj mu ne da denarja, hotel ga je imeti. Svojo zahtevo do nje je dokazal tako, da ji je vrgel krožnik. Za cilj je izbral sestrično glavo, a krožnik je ni zadel na tisto mesto, ker se je naglo prestopila za dva dolga koraka. Najprej je začudeno pogledala brata, kar je ponazorila z odprtimi usti, potem se je z rokami podbočila, se zibala z gornjim delom telesa in se ob tem zadnički pomikala proti kuhinjskim vratom. Bila so odprta, zato ji niso predstavljala posebne ovire. Na hodniku je pričela teči in vpiti, da ima vsega dovolj do vrha grla in da nikomur ne bo dovolila tega, da ji meče krožnike v glavo, četudi je stokrat njen brat po materi in po očetu. Številko sto je omenila hote, ker je Frančišku najmanj že tolikokrat zabičala v glavo, da se moti, če si misli, da bo on tepel njo, ki mu je od oblasti postavljena za varuhinjo in mora paziti, da se mu kaj ne zgodi.

Frančišek je slišal sestrično vpitje, a ni pohitel za njo. Podrgnil si je dlani, kakor da spravlja z njih nesnago. Pri tem je pretiraval, saj je bil krožnik čist in na njegovem porcelanu si ni umazal niti milimetra kože.

Od tam, kjer je stal, je pričel radovedno gledati na krožnikove črepinje na tleh, mežikal je z očmi in se smehljaj, ker se mu je zdelo zabavno, kakšni so ti koščki pred njim. Ležali so poprek in počez, kakor da jih zebe in se stiskajo drug k drugemu. Ravno tedaj je posijalo sonce nanje, to pa mu ni bilo všeč, ker so se svetili in ga slepili. Z obema rokama se je branil svetlobe tako, da si je z dlanmi skrival oči in previdno pogledoval od strani predse. Mahanje z rokami ga je kmalu utrudilo, zato se je usedel na kuhinjski stol in obrnil črepinjam hrbet. Položil je komolca na mizo, nanjo svojo glavo in zaspal v tej legi.

Frančišek bi bil spal naprej, ko se ne bi bila prikazala sestra. Jeza jo je že minila in tudi sonce ni več svetilo v kuhinjo. Sočustvujoče je pogledala na spečega brata, vzdihnila, da je pravzaprav revček in da niti ni tako slab, čeprav ji je vrgel krožnik. Po prstih je odšla po metlo in smetišnico, pometla črepinje na smetišnico in krožnikove ostanke odnesla v posodo za smeti na hodniku za vhodnimi vrati. Ko se je vrnila k bratu, ki se je medtem prebudil, se je naredila, kakor da se nista nikoli sprla in vljudno rekla:

— Frančišek, nocoj bova jedla palačinke, ti jih imaš zelo rad, zato ti ustrezem.

— Mhm, rad jih imam, je pritrdil Frančišek in se obližnil s takšno vnemo, da je sestro takoj potegnilo h kuhinjskemu štedilniku. Vzela je iz shrambe moko, jajce in mleko in jih pričela mešati. Frančišek jo je gledal in ji podal kozico, čeprav se ni mudilo. Potem je sproti jemal s krožnika

palačinke in jih pojedel, da sploh nič ni ostalo za večerjo. Kljub temu sta bila oba zadovoljna.

Premirje med njima je trajalo do naslednjega jutra. Še tedaj bi bila ostala najbolj prijateljsko razpoložena, ko se ne bi bil pokazal pismonoša, ki je že na vratih gledal samo na Frančiška in mu rekel, da išče ravno njega. Sestri se je za malo zdelo, da ni pogledal tudi po njej. Do pismonoše kot do moškega ni čutila nobene nagnjenosti, mislila si je pa, da bi moral spregovoriti najprej z njo, ki jo je oblast izbrala za Frančiškovo varuhinjo.

Pismonoša je vzel iz torbe pismo, ga izročil Frančišku, se smehljal in radovedno gledal Frančiškove prste, od katerih je desni kazalec potisnil pod ovojnico, jo raztrgal in potegnil ven list, potem pa dolgočasno preletel pisanje in z ničimer ni pokazal, da ga je prevzelo. Pismonoša si je pozneje po poti pritrdil, da bi moral Frančišek vzkipeti, kajti pismo je imelo pod zadnjo vrsto uradni žig tovarniške ambulante, v katero je Frančišek odhajal na preglede. Sporočili so mu, da mora takoj priti k njim, pismonošo pa je zaskrbelo, kakšen pregled naj bi to bil. Zato je Frančiška vprašal za podrobnosti, toda ker od njega ni dobil odgovora, se je obrnil proti njegovi sestri, ki je zamahnila z roko in vzdihnila, da je Frančišek zelo bolan. Samo to je pripomnila in se približala pismonoši tako, da se ji je pričel odmikati in je naglo odšel iz hiše.

Ko sta ostala Frančišek in njegova sestra sama, mu je ona rekla: — Ljubi brat, pri meni se ti ne godi slabo, lačen nisi, če potrebuješ kak dinar, ti ga tudi dam. A ni res? Le pojdi v ambulanto, naj te pregledajo in ti pomagajo, zdravja nikoli ni preveč.

Frančišek ni soglašal s sestrinim nasvetom in ni hotel oditi v ambulanto. Prigovarjala mu je dobro uro in potem se je omehčal in ji pustil, da ga pospremi tja.

Šla sta tiho in v ambulanti čakala, da prideta na vrsto. Tisti, ki so tam stali in sedeli, so se držali čemerno. Sestra se je že nekajkrat nagnila proti najbližji ženski, da bi ji pojasnila, da ona ni bolnik, ampak njen brat Frančišek, toda ženska ni kazala pripravljenosti za posluš in pogovor. Zaradi tega je vztrajno molčala in potem odšla skupaj s Frančiškom v ordinacijo.

Bolničarka med vrati je sumljivo pogledala predrzno dvojico, a ju ni ustavila, ker se je Frančiškova sestra spretno izmuznila mimo nje in lepo pozdravila zdravnika, ki ga je poznala. Potožila mu je, da ima mnogo skrbi z bratom, ki je . . . Izgovorila ni vsega, le skimavala je z glavo in namigovala tako, da jo je zdravnik popolnoma razumel, kar je ponazoril z desnico. Frančišku je rekel, da je v obraz videti poln in zdrav, kljub temu pa ga bo malo pregledal. Njegovi sestri je dovolil ostati notri, samo od okna jo je odposlal, da mu ni delala sence, ko se je pričel ukvarjati s Frančiškom.

Ambulantni zdravnik je ugotovil, da Frančišek okolici ni nevaren, v izvidu pa je predlagal, da ga je najbolje poslati v dom počitka. Pravzaprav je Frančiškova sestra prosila zdravnika, naj bi to pripisal, potožila mu je vpricho brata, da je z živci že čisto na koncu in da jo bo kmalu pobralo, če se stvari ne bodo spremenile od slabega na boljše. Zdravnik jo je razumel,

Frančišek pa ne, prikimal in potem je takole napisal, kot smo zgoraj omenili. Frančiškova sestra si je oddahnila, je že vedela zakaj, se prijazno zahvalila zdravniku in mu rekla, da ne bo nikoli pozabila nanj. Frančišek se ni ubadal s to njeno pripombo, niti ni utegnil, ker je medtem zaverovano gledal na stekleno omarico in se smehljaj, tudi brez besede se je nekaj minut po tistem odpravil s setro iz ambulante.

Vračala sta se skupaj in zgodilo se ni nič posebnega vse do gostilne, mimo katere sta prišla ravno tedaj, ko so notri prepevali. Frančišek se nikoli ni navduševal za petje, v tem hipu pa ga je potegnilo skozi vrata, da ga sestra ni mogla zadržati. Odšla je za njim in ga hotela odpeljati ven, prišla ga je celo za desno roko, toda si je premislila, ker je bilo tudi njej všeč petje moških pred točilno mizo, samo nekoliko jih je pogledala in že se ji ni mudilo nikamor.

Sestra je pokimala Frančišku, ki ji je z obema rokama kazal proti tem moškim in ji obenem namigoval, kaj bi rad. Predobro je razumela njegove kretnje in mu je naročila steklenico piva. Natararica je prinesla in vprašala, kaj pa naj da njej. Ko je odkimala, ji je Frančišek rekel: — Ona bo dva deci najboljšega belega.

Prerekala se nista, vzela sta vsak svoj kozarec in trčila na zdravje. Moški, ki so peli, v tem niso videli nobenega pretiravanja, je pa bil tam za mizo Frančiškov znanec, ki je takoj vstal, se jima približal in veselo vzkliknil: — Živio, stara sablja! Kje hodiš, da te ne vidim? Za Frančiškovo sestro se sploh ni zmenil, rinil je radovedno v Frančiška in ga trepljal po ramenih, da je bilo že skoraj boleče. Frančišek je pogumno vzdržal prijateljeve udarce, a sestra je nekajkrat zamižala, kakor da je padalo po njej. Frančiškov prijatelj ni mogel razumeti, zakaj Frančišek ne mara vina. Venomer je spraševal, zakaj je prejadral na pivo, čeprav mu je Frančišek vsaj že trikrat dovolj razločno pojasnil. Zadovoljil se je šele tedaj, ko je njegova sestra ponovila, da je pivo zdravilno in da ublaži preveliko kislino v trebuhu. Nagovorjeni je spotegnil obraz, ko da ga je prav tedaj zvilo, in je kislino začutil v grlu, kljub temu je le nehal drezati v Frančiška, še enkrat ga je plosnil po ramenu in mu nato podal roko v slovo kakor tudi Frančiškovi sestri.

V stanovanje sta se vrnila veselo razpoložena. Frančiškova sestra je vzela iz kredence steklenico piva in rekla Frančišku, da mu ni bila in ne bo nevoščljiva, naj si le privošči, če mu le prija. Frančišek je krepko kolcnil, prikimal in pogumno spraznil steklenico, potem sta pojedla vsak svojo ribjo konservo in potem sta šla spat.

Frančiškova sestra je z zaprtimi očmi videla presrečnega brata in si rekla, da se mu tako dobro še ni godilo. Premišljala je, kako ga bo zjutraj prebudila in mu to dopovedala, da si bo zapomnil, komu dolguje zahvalo, ne bo se mu vsiljevala, moralo se mu bo posvetiti, da je ona njegova dobrotnica, če le še ima za naprstnik pameti.

Naslednje jutro je ostrmela, kajti ko je šla buditi Frančiška, je našla njegovo posteljo prazno. Pomela si je oči in še zmeraj ni mogla verjeti, da

ga zares ni pod odejo. Čez nekaj časa je bruhnila v divjo jezo, edina sreča, da ga ni uzrla, nemara bi razbila pol pohišтва na njem. Ko se je nekoliko pomirila od tega presenečenja, si je rekla, da ji kar tako poceni ne bo pobegnil, preprečila mu bo to potepanje in ga prignala domov z milico. Oblekla se je in tedaj ni bilo nikogar, da bi jo odvrnil od teh korakov, da bo namreč odšla na miličniško postajo. Spotoma si je vendarle premislila in zavila proti krajevni skupnosti. Srečala je sosedo, s katero sta dva tedna spet živeli v miru, in prav ona ji je svetovala, da bi sporočila miličnikom, ko ji je potožila, kaj se je bilo zgodilo ponoči z njenim bratom. Rekla je, da tudi sama gre na krajevno skupnost in zato se ji je Frančiškova sestra pridružila.

Na krajevni skupnosti se je izkazalo, da Frančiška niti ne poznajo in da ga nimajo na seznamu pomoči potrebnih. Frančiškova sestra nikakor ni dojela tega in je hotela podrobnejšega pojasnila. Ko je zvedela, da zares nimajo nobenih podatkov o njenem bratu, je pritrčila: — Prav imate, on ne spada na vaš teren, ker je šele štirinajst dni v mojem stanovanju, pomagajte mu pa lahko, da ne bom samo jaz skrbela zanj, veste, imam dovolj svojih skrbi, zdaj pa naj še pazim nanj.

Ko so Frančiškovi sestri zagotovili, da se bodo pozanimali, kje tiči njen brat, je pomirjena odšla. Naključje je nanese, da se ni srečala s Frančiškom, ki je šel prav tedaj po sosednji ulici proti krajevni skupnosti. On je sestro zagledal in si je izbral to smer, ker se ni maral srečati z njo. Potrkal je in odprl vrata, preden so mu rekli »prosto« in vljudno rekel, naj si vzamejo pet minut časa in ga poslušajo, ker se mu je zgodila velika krivica. Potožil je, da ga sestra ne mara in da ga hoče spoditi iz stanovanja. Ni se dal motiti, čeprav sta se predsednik in tajnik krajevne skupnosti spogledovala, namreč zaradi Frančiškove sestre, ki jima je poprej govorila popolnoma drugače kot zdaj Frančišek, hvalila je brata, on pa črni sestro in jo ima za najslabšo. Vzdržala sta kljub temu, ko je Frančišek pripovedoval in si z robčkom brisal usta pa čelo, le cigareti sta si prižgala, da bi zakrila nervozo, ki se ju je lotila.

Potem se je predsednik oglasil, ker se mu je zdelo, da sicer Frančišek nikoli ne bo nehal govoriti. Pritrdil je, da ga popolnoma razume in da seveda morajo ljudje drug drugemu pomagati. Obljubil je tudi, da bo sam govoril s Frančiškovo sestro. Tu se je pravzaprav zlagal, ker je zamolčal tisti pogovor z njo malo pred Frančiškovim prihodom. To ni bilo nič takega, da bi lahko imeli za laž, saj je predsednik vedel, kako so nekateri obiskovalci občutljivi, če jim ugovarja. Frančišek se je zadovoljil s pojasnilom in prosil predsednika, naj še enkrat ponovi to, kar je pravkar povedal. Tedaj je tajniku ušlo: — Zakaj pa? Ali niste slišali? To je bilo izrečeno po nepotrebem, saj ga je Frančišek pogledal sršeče in gotovo bi se pričel prerekati z njim, če se ne bi takoj oglasil predsednik. Zadržal je miren glas in ponovil, kakor je bil poprej rekel Frančišku. Pametno je naredil, saj se je Frančišek nasmehnil in ni več drezal v to smer, desnico je pa iztegnil in pokazal na cigaretno škatlo, ki jo je predsednik vrtel v rokah. Predsednik je pokimal razumevajoče, odprl škatlo in ponudil obema. Tajnik je cigareti

prižgal sebi in Frančišku, ki je zadovoljno zamomljal: — Tako, ja, ponesel palec in kazalec k baretki na glavi, se zavrtel na petah in odhítel.

Predsednik in tajnik sta si očitno oddahnila, da se je tako lepo končal pogovor s Frančiškom. Kljub temu sta se pre naglila, kajti Frančišek se je spet vrnil v pisarno krajevne skupnosti in že med vrati rekel: — Ona me hoče spraviti v dom počitka, veste. Predsednik je prevzel pobudo in odgovoril: — Nikakor ne, nihče vas ne more nikamor poslati. Frančišek se je postavil tesno k mizi in pritr dil: — Kajne da ne, tudi jaz tako pravim, zakaj pa bi me poslala tja, jaz sem zadovoljen v njenem stanovanju, ne povejte ji, da sem bil tukaj, na svidenje! Že ga ni bilo več in tudi vrnil se ni več, predsednik in tajnik pa sta potem še dolgo govorila o tem nenavadnem gostu in si pritr dila, da ga bosta poslej gotovo še večkrat videla. Nista se motila, Frančišek je prišel takoj naslednje jutro in stal pred vrati, dokler tajnik ni odprl pisarne. Ni mu bilo po volji, ker ni ugledal predsednika, in tudi vstopiti ni hotel, rekel je, da bo počakal na predsednika kar tam, češ da on že ve, s kom se mora pogovoriti. Tajnik je skomignil z rameni in odšel noter, nekoliko nerodno mu je vendarle bilo, da se Frančišek ni hotel pogovoriti z njim.

Frančišek je vsak dan prihajal v pisarno krajevne skupnosti. Venomer je gledal mimo predsednika in mu pripovedoval, da njemu sestra ne bo delila pravice, za to so drugi, za to je oblast, on to dobro ve in se ne da prinesiti okoli. Predsednik je narahlo kimal z glavo, kar je Frančišku samo še godilo in ni bil pripravljen nehati govoriti, čeprav bi mu bil tedaj kdo stopil na jezik. Govoril je zelo nerazločno, menda se mu je ponoči odlomil zob ali kaj, ker so nekatere besede zvene le piskajoče. Toliko je predsednik vendarle dojel, da mu Frančišek pripoveduje o razlikah med domovi počitka in domovi upoko jencev. Želel je pritr ditve, da on ni kandidat za v dom počitka, kjer se natepejo ljudje, ki nimajo pokojnine in zanje plačuje občina. Zato zahteva in to bo razločno povedal svoji sestri, da se bo pogovarjal z njo samo v tem primeru, če mu bo predlagala, da odíde v dom za upoko jence. S polno pravico mu mora to priznati, saj ima pokojnino, nad katero pa ona drži roko, čeprav on s tem ne soglaš a in ji bo denar ukradel, ji bo že pokazal, da ni padel s hruške, kakor si ona to misli o njem, nor pa tako ni bil in ne bo, zato se mora ona pogovarjati z njim po človeško. Namigoval je predsedniku, da se je zdelo, ko da hoče slišati njegov da in mu s tem potrdi, da je na njegovi strani. Predsednik je rekel:

— Točno tako je, vi si lahko izberete ali dom počitka ali dom za upoko jence.

To je bilo Frančišku zelo všeč in celo hvaležno je pogledal predsednika pa si z robčkom razen čela in ust obrisal še dlan leve roke. Predsednika ni prosil za cigareto, sam jo je vzel iz njegove škatle na mizi, jo prižgal s tajnikovimi vžigalicami, in rekel: — Tako je, in odšel iz pisarne.

Ker so se Frančiškovi obiski na krajevni skupnosti vlekli v nedogled, sta predsednik in tajnik postala vznemirjena. Rekla sta si, da se mora to končati in pre mišljala pri tem, ali je Frančiškovo vedenje toliko sumljivo, da bi bil zrel za odhod v dom za duševno bolne. Obema se je ta možnost

zdelo najboljša in predsednik je zavrtel telefon in poklical terensko ambulanto, da bi zdravniku obrazložil primer s Frančiškom in ga obenem tudi prosil za polno razumevanje, kar je pomenilo napotnico za tisti dom. S tem ni bilo nič, ker je zdravnik odšel na sestanek o preganjanju tifusa in drugih takih hudih boleznih. Oglasila pa se je bolniška sestra. Predsednik ji ni nameraval spregovoriti o Frančišku, toda ker je rekla, da ji lahko brez skrbi pove vse, kar ji ima povedati, in da bo ona točno sporočila zdravniku, ko pride, se je razgovoril. Preden je končal, mu je segla v besedo in popolnoma z neuradnim glasom izjavila, da ji je primer znan in da Frančiška dobro pozna, ker pride vsak dan v ambulanto in jemlje iz njene škatle cigarete, pa kako je predrzen, sploh ne vpraša, če sme. Predsednik se je zahvalil bolniški sestri za pojasnilo in ji predlagal, naj ambulantni zdravnik napiše napotnico za v dom za duševno bolne, ker je Frančišek nevaren in lahko danes ali jutri koga ubije.

Ko so Frančiška odpeljali v dom za duševno bolne, je njegova sestra prihitela na krajevno skupnost in se lepo zahvalila predsedniku in tajniku, ki sta ji naredila zares veliko uslugo, saj je že sama mislila predlagati takšno edino pametno rešitev, brat se ji sicer smili, toda ona ni iz železa in že tako ji je uničil živce. Podali so si roke in si zadovoljno pritrdili, da so rešili velik problem. To so zalili s tremi buteljčkami zaščitenega vina na račun reprezentance krajevne skupnosti. Predsednik ni pozabil omeniti, da je krajevna skupnost zato tu, da skrbi za zdravje vseh občanov in vsakega posebej.

Čez dva dni je prišel na krajevno skupnost Frančišek. Mirno je potrkal, vstopil, obstal pred predsednikom in vzel cigareto iz njegove škatle na mizi. Predsednik je tako milo pogledal tajnika, da se je še njemu milo storilo. Zajokala nista, le naravnost sta zrla v Frančiška, ki je hlastno vlekel cigareto, jo ugasnil na polovici in rekel: — V domu mi ni bilo všeč, v njem so sami norci, jaz pa sem zdrav, zato sem odšel, moram si poiskati kaj boljšega in premisliti, ali se odločim za dom počitka ali za dom upokojencev, na svidenje! in odšel. Kmalu se je vrnil, postal med odprtimi vrati, spregovoril potihom: — Ne povejte moji sestri, da sem bil tu, stanovanje in hrano mi mora dati, in spet odšel.

Odtlej je krajevna skupnost Frančiška poslala v šest različnih domov in še zmeraj pošilja dopise na vse strani in prosi, da ga sprejmejo pod streho. Toda Frančišek se od povsod vrača v pisarno krajevne skupnosti. Predsedniku pravi, da so njegove cigarete najboljše.

Knjige, ki sem jih čital

od oktobra 1932 dalje

Pričujoči dnevnik o prečitanih knjigah, ki ga je Slavko Grum pisal od 28. oktobra 1932 do 14. maja 1940, je eden najbolj zanimivih delov doslej neznanе oziroma neobjavljene Grumove literarne zapuščine (citata iz tega dnevnika je objavil H. Grün, sourednik Grumovega izbranega dela, ki je